

Chambre
Belge des
Traducteurs
et Interprètes

Belgische
Kamer van
Vertalers
en Tolken

De Taalkundige Le Linguiste

Numéro / Editie **4-2015**

Magazine de la **Chambre belge des traducteurs et interprètes**
Tijdschrift van de **Belgische Kamer van Vertalers en Tolken**

Een succesrijk en vredevol
Une splendide année
Ein gesundes
A warm

2016

De Raad van Bestuur
Le Conseil d'administration
Der Vorstand
The Board

Inhoud - Sommaire

EDITO

- 4 Le Linguiste se fera avec vous (ou ne se fera pas !)
De Taalkundige door jullie, voor jullie

INTERVIEW

- 7 Gesprek met Rita Roggen

60 ANS DE LA CBTI

60 JAAR BKVT

- 13 Deontologie of certificatie?
20 60e anniversaire de la CBTI : galerie-photos
60e verjaardag van de BKVT: fotogalerij

COMMENTAIRE

- 22 Formation des traducteurs et interprètes :
la chasse gardée des universités
25 Extraits du Décret finalisant le transfert
des études de traduction et interprétation à l'université

MENING

- 28 Vlaamse Scriptieprijs 2015
30 Revue internationale de la traduction
International Journal of Translation
Translatio
31 Impressum / Mentions légales
Abonnement

Le Linguiste se fera avec vous

(ou ne se fera pas !)

Réorganisation en interne pour un nouvel élan éditorial et tribune par excellence des festivités du soixantième anniversaire de l'association qui lui sert de cadre d'expression : résolument, 2015 fut une année bien particulière pour *Le Linguiste*, votre revue spécialisée publiée depuis quelque temps *on-line* exclusivement, dans une double posture de modernité et d'éco-attitude.

C'est au sortir de l'Assemblée générale du 21 mars 2015 que *Le Linguiste* se voit insuffler une dynamique nouvelle ; le nouveau Conseil d'administration fait cas d'une certaine volonté de redynamiser la revue et y attache du prix, la perspective des festivités sus-évoquées y aidant. Le résultat ne s'est pas fait attendre...

Le ton est donné dans *Le Linguiste* 2015/1, avec un design des plus alléchants, synchronisant images, couleurs et ligne éditoriale. La page-couverture suggère très explicitement le nouvel

envol susmentionné, à l'image de ces oiseaux qui, ailes grandement ouvertes, montent fièrement et avec détermination touter les cieux. C'est dans cette logique de la dialectique ascendante que les images pertinentes accompagnent, au fil des pages, le ton de chaque texte : la problématique de la *langue non-native* comme langue-cible, *l'existence querellée de la traductologie* depuis sa naissance, le nom de baptême d'un pays comme *acte de traduction*, des goulots d'étranglement à l'épanouissement de *l'interprétation judiciaire*, ou même de l'interprétation tout simplement, au pays nommé tout bonnement *Interprétistan*, etc.

Le Linguiste 2015/2 est tout simplement paré aux couleurs de la fête, un tarabiscotage spécial qui tire son inspiration de la grandeur de l'événement que vient de célébrer la CBTI sexagénaire. Feux d'artifice, bougies, et pas moins qu'une galerie-photos accompagnent le reportage suggestif et les interviews de haut vol. Ce décor de circonstance est

Cyrille Ndjitat Tatchou
Rédacteur en chef
Hoofdredacteur
publications@translators.be

destiné à rendre compte en grandeur-nature du déroulement des festivités dans son ensemble, de l'utile (réflexions thématiques) à l'agréable (dégustations et déhanchements cadencés). Une phrase revenait sur toutes les bouches : « On n'a pas peur pour l'avenir de notre secteur d'activités ! »

Et pour mieux envisager son avenir, justement, *Le Linguiste* s'est évertué, dans son numéro 2015/3 à regarder dans le rétroviseur, aux aurores de la saison hivernale. Nous y remontons le temps, à l'effet de revisiter succinctement le chemin éditorial

parcouru depuis le commencement. Ainsi, toujours dans une ambiance festive, des morceaux choisis des années 1955, 1965, 1975... et 1995 côtoient allégrement des fleurs que constituent la suite de la galerie-photos et des messages de félicitations ayant envahi la boîte aux lettres d'une CBTI devenue sexagénaire.

Assurément, pour un coup d'essai, la nouvelle dynamique constitue un coup de maître. Et *Le Linguiste* 2015/4 que vous avez sous les yeux suggère à suffisance que nous devons garder le

cap : réflexions suggestives, informations pertinentes et esthétique attrayante.

Dans cette optique, chers collègues, chers lecteurs, **votre** revue *Le Linguiste* se fera avec **vous** ou ne se fera pas ! Suggérez-nous des idées, partagez avec nous vos réflexions, rédigez puis proposez-nous vos écrits, et diversifiez par là même l'autorat, à l'image du lectorat.

Au nom du Comité de rédaction, je souhaite à toutes et à tous une excellente année 2016 ! ■

De Taalkundige is er voor jullie, maar ook door jullie!

Een interne reorganisatie gaf een nieuwe vaart aan ons tijdschrift dat hierbij ook het gedroomde platform is voor de beschrijving van de voorbereidingen en de festiviteiten rond de 60ste verjaardag van de BKVT. 2015 was een héél bijzonder jaar voor *De Taalkundige*: uw gespecialiseerde tijdschrift is nu

online waarmee we ons profileren als 'modern' en milieuvriendelijk.

Tijdens de Algemene Vergadering, die plaats vond op 21 maart 2015 kreeg *De Taalkundige* een nieuw leven ingeblazen; de nieuwe Raad van Bestuur ging resoluut voor een nieuwe dynamiek, met het oog op de eerder genoemde festiviteiten. De resultaten

lieten niet lang op zich wachten...

De toon werd gezet door *De Taalkundige* 2015/1 in een nieuw kleedje te steken met een aantrekkelijk ontwerp met daarop afgestemde beelden, kleuren en lay-out. De omslag met vogels met wijd gespreide vleugels die klaarstaan om het luchtruim te veroveren benadrukt expliciet de

nieuwe vlucht. In deze geest van stijgende dialectiek volg een reeks met relevante beelden geïllustreerde artikelen: de problematiek van een andere taal dan de moedertaal als doeltaal, het de betwiste bestaan van de vertaalwetenschap, het toekennen van een landsnaam als het resultaat van een vertaling (*garnalen* – *Camaroës* = *Camarones* → *Kameroen*), de doodlopende straat waarin de gerechtsvertalers en tolken zich bevinden, misschien ook wel alle tolken uit 'Interprétistan'...

De Taalkundige 2015/2 stond geheel in het teken van de 60ste verjaardag van het BKVT. Interviews en reportages worden rijkelijk geïllustreerd met sprekende sfeerfoto's. Deze feestelijke editie brengt verslag uit van het ernstige werk (voordrachten en panelgesprekken) en de aangename momenten (van receptie tot dansavond). Uit alle monden klonk het: "Wij zijn niet bang van de toekomst!".

Om aan het begin van deze winter een betere kijk te hebben op de toekomst, blijkt

De Taalkundige 2015/3 terug in de tijd. In deze editie vindt u een overzicht van het verleden. De artikelen gedateerd met

1955, 1965, 1975... 1995 tonen u het welke wegen het tijdschrift bewandeld heeft, en worden getooid met de *bloemen voor de zestigjarige BKVT* (de vele felicitaties die we mochten ontvangen en het vervolg van de fotoreportage).

Zonder twijfel is deze vernieuwde *De Taalkundige* met een schot in de roos. In deze 4de editie gaan we dan ook gestaag verder met de thematische artikelen, relevante informatie en een aantrekkelijke layout.

In deze optiek, geachte collega's en lezers, is 'De Taalkundige' er voor jullie, maar ook door jullie. Geef uw ideeën door, deel uw meningen en zend ons uw teksten. Zo ontstaat een diversiteit van auteurs zoals de lezers nu.

In naam van het redactiecomité, wens ik jullie een Gelukkig Nieuwjaar! ■

Gesprek met Rita Roggen, voorzitter van de BKVT

Rita Roggen, als je de talrijke gelukwensen leest die jij voor de BKVT in ontvangst mocht nemen, als je terugblik op het event met een zo talrijke opkomst en het meer dan geslaagde feest naar aanleiding van het zestigjarige bestaan van onze Koninklijke vereniging, bestaat er dan geen gevaar dat je als voorzitter naast je schoenen gaat lopen?

Dat ligt niet in mijn aard. Mijn ouders hebben mij geleerd om altijd bescheiden te blijven en alles wat ik kan en heb als een geschenk te zien, om gebruik te maken van mijn talenten en ze in te zetten ten voordele van anderen. In mijn toespraak heb ik alle leden van de raad van bestuur met naam en toenaam bedankt, omdat ik echt wilde aantonen dat dit prachtige feest een realisatie was van ons allemaal, ook van degenen die achter de schermen mee hebben gewerkt.

“LUISTEREN – DELEGEREN/COÖRDINEREN – TER BESCHIKKING STAAN”

Dat waren de kenwoorden van mijn kandidatuur. Herinner je je nog mijn leuze toen ik me kandidaat stelde? ‘Jullie zijn de opdrachtgevers. Laat mij jullie metselaar zijn.’ Ik blijf liever op de achtergrond en handel. Liever dan met mijn kop op tv te komen of mijn naam in de kranten te zien, praat en onderhandel ik met iedereen. Laatst nog, toen Doris Grollmann en ik op het kabinet werden ontvangen samen met Henry Liu, ‘onze’ voorzitter van FIT Mundus.

Met je verkiezing tot voorzitter van de BKVT kreeg je meteen ook de zware last op je schouders om de organisatie van de feestelijkheden op 25 september 2015 in goede banen te leiden. Hoe zie jij de symboliek van een dergelijke viering? Is er iets dat het feest als dusdanig overstijgt?

Symbolen genoeg! Een *Koninklijke Belgische* vereniging die heel veel Belgische collega's, vertegenwoordigers van de academie-

mische wereld, de overheid, vrije beroepen, belangrijke spelers op de markt, ... mocht verwelkomen. Een vereniging met *internationale* weerklank en erkenning, die de voorzitter van FIT Mundus, FIT Europe en talrijke instellingen die actief zijn in de vertaalwereld, mocht ontvangen én overtuigen (hoofden van vertaalafdelingen van de EU, de NAVO, vertegenwoordigers van ministeries, ...),

voorzitters van zusterverenigingen uit de buurlanden, commerciële bedrijven die betrokken zijn bij het vertaalbedrijf: uitgevers, softwareontwikkelaars, vormingsinstituten, ... Een *meertalig event*, zoals dat hoort voor een vereniging van vertalers en tolken, waar alles vakkundig werd vertaald en getolkt...

De viering van 60 jaar BKVT was een aanleiding om na te denken over de toekomst van het vertaal- en tolkmetier, aangezien er regelmatig gewag wordt gemaakt van knelpunten, die meer bepaald de ontplooiing van zelfstandig vertalers en tolken in de weg staan. Moeten we ons echt zoveel zorgen maken over de toekomst van deze sector, ongeacht van de geruststellende houding van iedereen?

Binnen de opleiding van de vertalers en tolken aan de universiteit Antwerpen, waar ik werkzaam ben, ben ik nog steeds een gedreven ambassadeur van onze beroepen en ik slaag er telkens weer in om enkele jonge mensen te overtuigen. Ik moet dus wel geloven in de toekomst. Mijn stelling is echter dat je je steeds weer moet aanpassen aan het verander(en)de landschap, aan de vooruitgang, de

nieuwe technologieën, de verander(en)de vraag, etc. Ik heb mijn eerste vertaling bij de klant opgehaald, geschreven, overgetypt op een elektrische (!) schrijfmachine en weer naar de klant gebracht... Ik lees mijn mails nu ook op mijn tablet en mijn smartphone ...

Een eerste knelpunt is het controversiële dictaat van de nieuwe technologieën... In uw hoofdartikel van de Taalkundige 2015/2 bevestigt u al 'In het verleden was de vertaling de tekst van de vertaler zelf. Nu speelt de technologie een groeiende rol in het vertaalproces en zelfs in het tolkproces'... Zo gezien, mevrouw de voorzitter, is de technologie iets positiefs... waar schuilt dan het probleem?

Technologie maakt deel uit van onze leefwereld, dus ook van onze professionele wereld. We moeten er *ge-bruik* van maken en geen *mis-bruik*. Zolang de technologie ten dienste staat van de mens en hij er geen slaaf van wordt, is het een voordeel.

Nog iets om bezorgd over te zijn: het grote publiek is onwetend over onze sector, vertalers stuiten op onbegrip en worden geconfronteerd met bouta-

des 'Waarom moet je zoveel geld betalen voor iemand die gewoon zegt dat 'Mons' 'Bergen' is?'... Is dat niet de spreekwoordelijke keerzijde van de medaille?

Dat is het nou net! We moeten uit de schaduw treden. Sommige vertalers leiden graag een kluisbestaan en de technologie stimuleert dat natuurlijk nog. Ik blijf hameeren op het positieve effect van het lidmaatschap van de BKVT. Het koren van het kaf scheiden. Wie lid is van een beroepsvereniging kan bogen op het feit dat hij gekwalificeerd is en zicht houdt aan de regels van de deontologie en de collegialiteit, dat hij op de hoogte blijft, zich bij-schoolt. We moeten samen ijveren voor ons beroep. Naar buiten komen, ons verzetten tegen smaad, zonder daarom in een slachtofferrol te vervallen, trots zijn op ons beroep en ervoor zorgen dat men over ons spreekt als we onze job doen en vooral als we die goed doen. Ik heb er in de eerste Taalkundige al op gezegd dat er in positieve bewoordingen werd geschreven over tolken en vertalers die zich inzetten voor de vluchtelingen. Dat is niet alleen bij ons zo, maar ook in de andere landen van Europa.

Onze derde bezorgdheid betreft een vorm van onverschilligheid vanwege de overheid... Henry Liu, voorzitter van de 'Fédération internationale des traducteurs' (FIT) verklaarde in De Taalkundige 2015/2 dat de regeringen vertalers en tolken onvoldoende steunen... Wat vindt u?

Helemaal eens! Dat begint al bij de opleiding. In Vlaanderen wachten we nog steeds op onze master met 120 credits. We slaan geen goed figuur tegenover het buitenland en al helemaal niet tegen-

over Wallonië! Daar hebben ze nl. al een tweejari-ge master. De voorbeelden van slechte vertalingen in de communicatie van de overheid zijn legio. Dat getuigt ook van een zekere minachting voor ons beroep. We hebben in dat verband al een brief gestuurd naar staatssecretaris Sleurs. En dan is er de neverending story van de beëdigd vertalers en tolken... Het extreem lage bedrag dat Justitie veil heeft voor de vertalers Nederlands-Frans-Nederlands getuigt niet bepaald van veel waardering voor ons beroep. An-

derzijds worden we wel uitgenodigd voor gesprekken op het kabinet: dat getuigt toch van respect en professionaliteit vanwege de personen die verantwoordelijk zijn voor het dossier.

De deontologie wordt ook zwaar op de proef gesteld. Ook dat baart ons zorgen. Op 25 september 2015 heeft Agnès Feltkamp een voordracht gegeven waarin deontologie en certificatie naast elkaar werden geplaatst...

Ik zei daarnet al dat het lidmaatschap van de BKVT borg moet staan voor pro-

fessionaliteit, collegialiteit en beroepsethiek. Als wij dat willen onderstrepen door onze leden te certificeren moet dat certificaat op drie pijlers steunen: opleiding, deontologie, permanente educatie.

Als vijfde knelpunt zie ik de tarieven die steeds lager worden, een grote zeeslang voor de freelancers onder onze collega's... Hebben we hier te maken met oneerlijke concurrentie onder collega's of brengen de klanten de vertaler langzaam maar zeker aan de bedelstaf?

Meer dan dertig jaar geleden beweerde iemand al dat er geen enkele reden was om 'zoveel geld aan een vertaler te betalen, zolang er voldoende huismoederkes zijn die in hun vrije tijd wat in het zwart wilden bijklussen. Een deurwaarder zei me ooit 'Ge moet daar niet uw beste vertalers op zetten, niemand leest dat immers en er mogen gerust wat grammaticale fouten in staan, als ze het maar verstaan' (hij bedoelde natuurlijk begrijpen). In het internettijdperk vallen de grenzen weg en klanten zoeken via diverse fora. Daarop zitten ook de spreekwoordelijke buurman die voldoende Frans kent om te vertalen of de vertegenwoordiger die

verantwoordelijk was voor Duitsland en nu 'einwandfrei' handleidingen in het Duits kan vertalen. Kwaliteit drijft echter boven, maar die heeft zijn prijs. Ik probeer de toekomstige vertalers daarvan te overtuigen en ook van het feit dat je de markt niet stuk mag concurreren. Als lid van de BKVT voer je professionaliteit en collegialiteit natuurlijk hoog in het vaandel.

Een positieve noot: op een congres in Nederland deed een 'mystery shopper' zijn relaas over zijn zoektocht naar een vertaler. Voor hem was het duidelijk dat 'snel en goedkoop' een foute boodschap voor intellectueel werk zijn.

Nog steeds binnen het register van de moeilijkheden waarmee de sector te kampen heeft, is het aangewezen om u – de vertaaldocente – te vragen welk niveau de opleidingen voor vertalers en tolken vandaag de dag hebben? Beleven we daadwerkelijk een uitverkoop van de opleidingen?

Pijnlijke vraag... Het antwoord had ik al willen geven op vraag 6. De overheid financiert de opleidingen en elk jaar moeten we het met minder doen. Het curriculum ondergaat

met de regelmaat van de klok wijzigingen die tot besparingen moeten leiden. Het aantal uren vertalen/tolken is bedroevend laag. Zelfs nu er een specifieke master vertalen/tolken bestaat. Gelukkig wordt de BKVT nog altijd gevraagd om deel uit te maken van de resonantiecommissies, maar als je je docenten niet kunt betalen... Permanente educatie is dus meer dan ooit een must.

Een hervorming die werd aangenomen door de Franse gemeenschap in België op 11 april 2014 werd afgekondigd door de regering, draagt de opleiding tot het beroep van vertaler en tolk over aan vier Franstalige universiteiten. Staat deze hervorming, die stilzwijgend van kracht werd voor het academische jaar 2015-2016, voor een betere vorming?

Ik zei daarnet – ook weer in mijn antwoord op vraag 6 – dat men in Vlaanderen master vertaler/tolk wordt met 60 credits. Anderzijds maken de Vlaamse opleidingen al 2 jaar deel uit van de universiteit. Ik geef zelf les in de oudste opleiding in Vlaanderen, daar waar ik ook gestudeerd heb. Toen was het een universitaire opleiding. Op mijn diploma staat 'Universiteit Antwerpen'. Ik zeg dus: we zijn eindelijk

(weer) waar we moeten zijn. Als de academische overheid dat goed aanpakt, m.a.w. de samenwerking van alle faculteiten onderling stimuleert (bv. rechten, wetenschap en economie ter voorbereiding voor vertalers van juridische, wetenschappelijke en economische teksten) is dat zonder meer een verrijking. Uiteraard ook voor de betrokken universiteit en de andere faculteiten die dan weer hun talenkennis kunnen verbeteren.

Welke rol heeft de BKVT gespeeld bij deze institutionele heroriëntering van het opleidingskader van de vertalers en tolken?

Zoals ik al zei: de BKVT wordt door de universiteiten geconsulteerd in verband met het curriculum. Voor Vlaanderen heeft dat er bijvoorbeeld toe geleid dat het vak 'deontologie en beroepspraktijk' een verplicht vak in de master vertalen is geworden en ook de stage is verplicht. Het blijft belangrijk om contacten met de opleidingen te onderhouden: deelname aan stages, hulp bij scripties, aanbrenge van onderwerpen, lezingen, netwerkevents, betrekken van studenten én docenten bij onze activiteiten.

Dat herinnert me natuurlijk aan een van uw belangrijke actiepunten als voorzitter van de BKVT: de samenwerking met de nationale instellingen. Het lijkt geen twijfel dat de onderhandelingen met de overheid (ministerie van Justitie, Middenstand en KMO – de zelfstandigen –, etc.) niet van de poes zijn...

Binnen de raad van bestuur blijven dezelfde mensen onze contactpersonen met de overheid. Zij deden en doen dat prima. Als men mij dat vraagt ga ik graag mee. De onderhandelingen met Justitie liggen me nauw aan het hart en daar ben ik dus steeds van de partij. Bij FVB was ik ook steeds als vicevoorzitter aanwezig en ik was de voorbije maanden al twee keer bij de Waalse tegenhanger UN-PLIB. Het lijkt geen twijfel dat we daar steeds aanwezig moeten zijn. We zijn immers de enige vereniging van vertalers en tolken in België die er vertegenwoordigd is. Dat geldt ook voor de Hoge Raad. Dat geldt overigens ook voor de FIT. En zelfs Onderwijs vroeg onze medewerking voor het opmaken van de beroepsprofielen voor vertalers en tolken.

Hoe zit het in het algemeen met de implementatie van uw nieuwe visie voor de BKVT die een meerderheid van de algemene vergadering van 21 maart 2015 wist te overtuigen? Wat zijn de eerste verwezenlijkingen van de Kamer, versie Rita Roggen, na een mandaat met de duur van een zwangerschap?

In het begin van het interview verwees je naar het feit dat ik meteen een feest voor 60 jaar BKVT in goede banen moest leiden. Ik heb van de gelegenheid gebruik gemaakt om mensen uit de academische wereld en instellingen waar ondertussen oud-studenten van mij een belangrijke rol spelen, uit te nodigen. Ik was aangenaam verrast dat er zoveel zijn ingegaan op die uitnodiging en vooral over de positieve reacties op onze academische zitting en presentaties. We staan op de kaart: internationaal maar ook in België. Ik geef toe dat ik een dubbele ambitie had, toen ik me kandidaat stelde. De beroepswereld moet weten dat de academische wereld niet wereldvreemd is, maar vooral moet de academische wereld, - mijn opleiding – inzien dat praktijk zeer belangrijk is. In mijn thuisbasis is men

daar meteen heel enthousiast op ingegaan. Tussen maart en juli zijn er verschillende voordrachten geweest voor en door leden en de leden van de kamer waren steeds uitgenodigd om gratis deel te nemen.

Ook tijdens het eerste semester 2010-2011 vonden er al twee workshops plaats, met een netwerkmoment waarop leden en studenten elkaar beter konden leren kennen. Dat is een eerste stap naar permanente educatie. In het kader daarvan wil ik de BKVT laten erkennen als opleidingsinstituut voor KMO-portefeuille en heb ik in januari afspraken met bestaande opleidingen... Je moet immers het warmwater niet opnieuw uitvinden. Onze leden krijgen al kortingen voor opleidingen in Nederland. Sowieso worden alle opleidingen van onze zusterorganisaties meegedeeld via onze website. Op de 'Unconference' van Gent-Vertaalt heb ik de (jonge) collega-vertalers proberen te overtuigen van het belang van het lidmaatschap van een beroepsorganisatie – in casu de BKVT -. Enkele diehards die tegen elke vorm van vereniging zijn, en ook enkele oudstudenten, hebben aangegeven dat ze vanaf 2016

effectief lid willen worden. De BKVT blijkt een dynamische vereniging te zijn geworden. Door zo vaak mogelijk naar de 'borrelavonden' te gaan, ontmoet ik leden uit het hele land en dat is bijzonder verrijkend. 'Ich bin gespannt!'

Het is duidelijk dat u niet gaat stoppen, nu u pas goed op dreef bent gekomen. Op deze laatste dag van het jaar en op de drempel van een nieuw jaar wil de voorzitter van de BKVT beslist haar wensen de wereld insturen: in de eerste plaats voor alle leden, maar zeker ook voor de raad van bestuur...

Een tevreden voorzitter die zoveel steun krijgt: van de verkozen raad van bestuur, maar minstens evenveel van de "gewone" leden. Allemaal mensen die zich belangeloos inzetten voor elkaar en voor ons beroep. Maar ach, ik ben erg sentimenteel. Ik hoop dat we in 2016 met zijn allen weer onze schouders onder de beroepsvereniging zetten. Uiteraard. In 2015 werd ik oma en ik besef nu nog meer hoe belangrijk kinderen, een gezin en familie zijn.

Daarom wens ik iedereen een gelukkig, warm en

vooral gezond jaar met veel liefde, genegenheid en warme vriendschap. Met heel mijn hart!

Rita Roggen, voorzitter van een schitterende vereniging, op de valreep van een feestjaar, op de drempel van een boeiend 2016! ■

*Interview van
Cyrille Ndjitat Tatchou*

Certificatie *of* deontologie?

Voordracht ter gelegenheid van de 60ste verjaardag van de Belgische Kamer van Vertalers en Tolken (25 september 2015)

In de eerste plaats wil ik de Belgische Kamer, het bestuur en de leden feliciteren met deze verjaardag, die betekent dat nu al 60 jaar lang mensen het de moeite waard hebben gevonden om hun tijd te besteden aan de verbetering van onze arbeidsvoorwaarden – en dat daar blijkbaar nood aan is.

Voor mij is het heel bijzonder om hier te spreken over deontologie, want ik ben een bioloog die zich op een mooie dag heeft uitgeroepen tot vertaler. Biologie is de wetenschap van het leven en deontologie wordt vaak geassocieerd met iets stoffigs – doodse materie.

DEONTOLOGIE IS HIP

En toch. Deontologie is op het ogenblik zeer hip. De Federatie van de Vrije Beroepen heeft onlangs een werkgroep opgezet die gewerkt heeft aan een gemeenschappelijke deontologie en tuchtprocedure voor de vrije beroepen (en wij beoefenen dan geen

gereguleerd, maar wel een vrij beroep).

Bij onze contacten met het ministerie in verband met de uitwerking van het statuut van de beëdigd vertalers merken we dat deontologie een cruciaal argument is. Minister Geens, ooit voorzitter geweest van de Federatie van de Vrije beroepen, hecht zelf ook een groot belang aan deontologie – als de essentie van het vrije beroep.

Ook bij de bedrijven is deontologie hip. Ze vinden allemaal deontologische codes uit, streven naar ethisch verantwoord handelen. Hun Credo's staan vol van grootse gedachten als menselijke waardigheid, transparantie of duurzaam ondernemen.

Nu zou ik eens willen vragen wie hier 's morgen opstaat met het voornemen om vandaag eens een slechte vertaling te maken? Niemand wil graag een slechte vertaling op zijn geweten hebben. En als ik over het geweten spreek, dan denken we

aan moraal en aan deontologie (of ethiek, want in Nederland is deontologie een weinig bekend begrip).

Een echte professional kan zich niet voorstellen dat hij een opdracht zou vervullen waarvoor hij niet gekwalificeerd is. Een echte professional kwijt zich van zijn taak naar beste eer en geweten

Als een professional fouten maakt, is dat onder druk van externe factoren: gebrek aan (opzoek)tijd, de noodzaak om zijn boterham te verdienen. Deze druk verhoogt het risico dat een vertaler fouten maakt.

DEONTOLOGIE: DE JUISTE KEUZE

Deontologie helpt een vertaler of tolk om de juiste keuzes te maken, om te zorgen voor werkomstandigheden waarin hij zich prettig voelt en optimaal kan werken.

Voor deze voordracht heb ik me gebaseerd op de volgende drie teksten over deontologie: die van de Belgische Kamer van Ver-

talers en Tolken, van de Société française des traducteurs en van het Centre Européen van de Fédération internationale des traducteurs, FIT-Europe (waar ze dan spreken over een "Code of good practices").

VERKLARING VAN NAIROBI

Al deze codes zijn in feite gebaseerd op de Verklaring van Nairobi van de UNESCO, een visionaire tekst uit 1976. In deze tekst wordt de bezorgdheid geuit om de kwaliteit van vertalingen en worden enkele basisregels vastgelegd. Dit zijn onder meer dat de vertaler moet zorgen dat hij over alle nodige documenten en informatie beschikt voor de vertaling en het schrijven van een coherente tekst, dat hij de originele tekst (geen vertaling) vertaalt en dat hij vertaalt in zijn eigen moedertaal.

In LinkedIn zag ik onlangs een onlangs een boutade dat de Verklaring van Nairobi een nutteloos document zou zijn, want deze zou letterlijk niets bereikt of veranderd hebben. Die persoon ziet dan wel een groot aantal zaken over het hoofd. Sinds 1976 zijn er tal van beroepsverenigingen opgericht, die allemaal hun deontologische codes hebben geschreven

en –zoals de tekst voorschrijft – algemene verkoopvoorwaarden of modelcontracten ter beschikking stellen van hun leden.

Dat is heel wat, vooral als je bedenkt dat niemand anders dan wijzelf deze ontwikkelingen kunnen bewerkstelligen – en dat al dit werk in de meeste landen verzet wordt door vrijwilligers.

Laten we dan eens kijken naar de deontologische code van de BKVT: "Door hun lidmaatschap verbinden de leden van de BKVT zich ertoe de bepalingen van deze code na te leven." En dus onthouden we ons van alle handelingen die de waardigheid van het beroep kunnen aantasten. We weigeren in

het bijzonder elke opdracht te aanvaarden, uit te voeren of te laten uitvoeren waarvan wij niet de kwaliteit kunnen waarborgen. We staan moreel borg voor de goede kwaliteit van ons werk – ook van onderaannemers. We onthouden ons van het persoonlijk uitvoeren van een opdracht voor een of meerdere talencombinaties waarvoor wij niet door de BKVT aanvaard zijn. We vermelden geen titels of kwalificaties die niet aan de werkelijkheid beantwoorden.

ARBEIDSVOORWAARDEN

De deontologische code heeft het ook over arbeidsvoorwaarden die kwaliteit in de hand wer-

ken: we moeten redelijke leveringstermijnen bedingen, vragen naar de nodige documenten en informatiebronnen, bij door ons niet op te lossen moeilijkheden de opdrachtgever vragen ons geheel of gedeeltelijk van de opdracht te ontslaan of een gekwalificeerde deskundige ter beschikking te stellen.

We moeten verzorgd werk afleveren en we moeten ons bijscholen.

Maar de deontologische codes gaan nog verder en bevatten andere schatten die de kwaliteit van het werk waarborgen en die opdrachtgevers nauw aan het hart (zouden moeten) liggen: de houding ten opzichte van collega's en de vertrouwelijkheid.

VERTROUWELIJKHEID

Dan wil ik even dieper ingaan op wat vertrouwelijkheid is en vooral: niet is. Er wordt ons gevraagd om NDA's (*Non-Disclosure Agreements*) te ondertekenen. Dit zijn geheimhoudingscontracten, en op zich heb ik daar geen probleem mee. Geheimhouding wordt immers voorgeschreven door onze deontologische code en daar wijs ik al mijn opdrachtgevers ook op.

Maar deze NDA's die klanten ons opsturen, bevat

ten vaak ook irrelevante clausules, zoals niet-concurrentieclausules. Of ze stipuleren dat we op verzoek alle documenten rond een opdracht moeten vernietigen. Dat kan gevaarlijk zijn, want dan vernietig je elk bewijsmateriaal van een opdracht. Ik ben pas bereid om dat te doen nadat de volledige factuur betaald is en dan moet de klant aanvaarden dat er geen enkel verhaal meer mogelijk is als de kwaliteit op een later tijdstip betwist zou worden. Dan kan ik immers niet meer nagaan of de teksten die de klant aanvoert onveranderd identiek zijn aan de brontekst die me voorgelegd werd en de vertaling die ik geleverd heb.

Er zijn geheimhoudingscontracten die zo ver gaan dat ze stipuleren dat de klant het kantoor en computer zou kunnen komen inspecteren, om te controleren of de documenten vernietigd zijn. Nu kan ik er nog in meegaan dat een klant komt kijken of ik wel een wachtwoord heb op mijn computer, en een firewall en een antivirus, maar niet dat hij komt controleren of een bepaalde tekst uit mijn computer verdwenen is. Dat betekent dat ik hem totale toegang verleen tot mijn

computer en de vertrouwelijkheid schend voor al mijn andere klanten. Hoe geloofwaardig ben ik dan?

COLLEGIALITEIT

Ook collegialiteit is van belang voor de kwaliteit en wat zegt de deontologie hierover?

Bij de BKVT: "collega's dienen goede professionele betrekkingen met een collegiaal en solidair karakter te onderhouden". De deontologische code van Linguajuris, die geschreven is naar het model van Den Haag: "In de mate van het mogelijke dienen de beëdigde vertalers, tolken en vertalers-tolken hun collega's gebruik te laten maken van de gespecialiseerde kennis die ze verworven hebben en die voor hen nuttig kan zijn bij de uitoefening van hun functie."

De code van FIT-Europe: "Translators and interpreters shall refrain from unfair competition (e.g. predatory pricing) and from public attacks on the reputation and competence of other translators and interpreters. Any criticism of another translator's or interpreter's work must first be expressed directly to the person concerned as objectively as possible."

Nu is de vraag wel: zijn wij collega's of concurrenten?

Want concurrenten delen geen informatie, helpen hun concurrenten niet om beter te werken, proberen tot elke prijs (!) klanten bij hun concurrenten weg te lokken en spreken vooral niet over de kwaliteit van hun concurrenten.

Wat ziet de klant in dat geval? De klant denkt dat hij alles kan krijgen door de leverancier onder druk te zetten, vooral door te spreken over de concurrentie (daar kan ik het goedkoper krijgen, of sneller...). Hij voelt aan dat solidariteit ver te zoeken is en dat er geen waardering is voor de concurrent. Zo krijgt ook hij geen hoge dunk van het beroep. Het resultaat is dat de klanten proberen om de laagste prijzen en kortste leveringstermijnen te onderhandelen. Het enige voordeel van concurrentie voor ons, is dat wij steeds op onze tenen moeten blijven staan om kwaliteit te leveren. Werken onder druk kan heel stimulerend zijn, maar niet als we de indruk hebben dat ons werk niet gewaardeerd wordt.

Als we ons collegiaal gedragen, dan begrijpt de klant dat elke dienst naar waarde vergoed moet worden. Door van ons te horen hoezeer wij een collega waarderen, zal hij er

makkelijker op vertrouwen dat de collega goed werk levert: het wordt immers gezegd door iemand die het kan weten! Dan is een klant wellicht ook minder geneigd om zeer scherp te onderhandelen, maar hij zal wel veeleisender zijn. Dat is precies wat we nodig hebben om ons scherp te houden.

De kwaliteit lijdt onder de minder gunstige werkomstandigheden.

Collegialiteit heeft nog andere voordelen: we vinden bij elkaar terminologische ondersteuning, morele steun, administratieve ondersteuning (slechte betaalers, technieken om betaling te stimuleren). Dat zal de prijzen wel op een hoger niveau houden, maar daarvoor zijn we beter gemotiveerd en hebben we meer tijd voor bijscholing. Uiteindelijk zal dit voor de klant een betere kwaliteit tot gevolg hebben.

Nu bestaat dan wel het gevaar dat als we al te open zijn met collega's, de verleiding zou kunnen ontstaan om een klant in te pikken. Maar dat is nu net oncollegiaal en deontologisch niet toegestaan.

Bij collegialiteit is de wederkerigheid zeer belangrijk. Daar is sociologisch onderzoek naar verricht. Wat zal uiteindelijk meer

voordeel opleveren voor onze overlevingskansen: als we altijd alles voor ons houden, en alleen delen als iemand anders iets met ons deelt, of als we zelf eens het risico nemen om te delen? Of als we een totaal naïeve houding aannemen en alles met iedereen delen? Zoals altijd is de middenweg de gunstigste strategie.

Als de gelegenheid zich voordoet, moeten we het aandurven om een klant die we niet kunnen bedienen door te sturen naar een collega – we zullen dan ook van collega's wel eens klanten doorgestuurd krijgen. Het komt heel professioneel over als je zegt: "Ik ben zelf gespecialiseerd in familie-recht, maar mijn collega levert u zeker een uitstekende vertaling van deze handelsovereenkomst." Dat scheidt vertrouwen. Naar grootste waarschijnlijkheid ontstaat er dan een goede werkrelatie. Dat komt goed van pas als we eens een moeilijker periode doormaken.

Een collega is dan een onontbeerlijke steun voor professionele kwaliteit. Voor de klant is dit professionalisme een pijler van het imago van ons beroep.

DUMPING EN VRIJWILLIGERSWERK

Laten we het dan ook eens hebben over tarieven, vooral de lage, of zelfs gratis werk. Dumping is oncollegiaal. Daarmee maak je geen vrienden. Het is ook bij wet verboden, maar in ons geval is dumping heel moeilijk te bewijzen. Is gratis werk ook dumping? Niet noodzakelijk. Ik kan bijvoorbeeld beslissen dat ik een vertaling doe omdat ik een goede zaak wil ondersteunen, wetende dat de vertaling nooit aan een andere professionele vertaler uitbesteed zal worden. Veelal staat er ook weer wat tegenover die gratis bijdrage – publiciteit bijvoorbeeld. Het is dan vaak ook makkelijker om te eisen dat de vertrouwelijkheid opgeheven mag worden, zodat onze teksten kunnen dienen als demonstratiemateriaal.

Ik zal evenwel nooit een “vrijwillige” vertaling leveren voor een lager tarief, want daarmee snijden we ons in de vingers. De kans is dan zeer groot dat die prijs blijft hangen bij de persoon die deze vertaling in ontvangst neemt. Als deze later, vanuit zijn bedrijf een vertaling vraagt die wel betaald moet worden, zal hij de “juiste” prijs ineens exorbitant vinden.

Nu is het hele betoog tot nu toe opgesteld vanuit het perspectief van een vertaler die werkt voor directe klanten. Hoe zit het dan met vertaalbedrijven? Zijn dat collega's of concurrenten? Of klanten? Wel, als ze zich collegiaal willen gedragen en zich houden aan de deontologie, zijn het wat mij betreft collega's. Misschien is dat een utopie en daarom is de BKVT samen met de BQTA van plan om een gezamenlijke tekst uit te werken, naar het model dat in Finland en Hongarije al wordt gebruikt, van een “code van goede praktijken” voor vertalers/ tolken en vertaal-/ tolkbedrijven.

NORMEN

Tot nu toe heb ik het nog niet gehad over certificatie – meestal volgens bepaalde normen. Wie heeft normen nodig? Als alle vertalers hun deontologie zouden respecteren, wordt de kwaliteit dan niet voldoende gegarandeerd?

Tolken en vertalers zijn niet de enige actoren in onze markt. Er zijn ook nog de vertaalbedrijven of “vertaaldienstverleners”. De norm EN 15038 (die nu vervangen wordt door een ISO-norm) beschrijft het werk van vertaalbedrijven. Zij hebben behoefte aan een beschrijving van goe-

de praktijken voor de essentie van hun werk, omdat deontologische codes geschreven zijn voor professionals in tolken en vertalen en niet voor de professionals van de verkoop/ dienstverlening.

De norm somt de kwalificaties op waaraan voor de selectie van een vertaler. Dit is een vrij lange lijst van bekwaamheden die eigenlijk sterk lijken op leerdoelen van een opleidingsinstituut – wat wij vaardigheden zouden noemen: vertaalbekwaamheid, taalkundige en tekstuele bekwaamheid in de brontaal en de doeltaal, onderzoeksbekwaamheid, culturele bekwaamheid, technische bekwaamheid. Deze bekwaamheden zijn te bewijzen door diploma's van een officieel erkende vertaalopleiding op HBO/WO-niveau; gelijkwaardige kwalificaties op een ander gebied plus minimaal twee jaar aantoonbare vertaalervaring; ten minste vijf jaar aantoonbare beroepservaring op vertaalgebied.

Al deze zaken worden onderzocht bij de toetreding tot een beroepsvereniging. Deze mensen moeten zich bijscholen – ook daarvoor zorgen beroepsverenigingen.

Het zou dus veel makkelijker zijn om de bekwaamheidseisen samen te vatten als :“een professional die gebonden is aan een deontologische code”. Zelfs als de vertaler geen lid zou zijn van een beroepsvereniging, zou hem in elk geval gevraagd kunnen worden een bestaande deontologische code te ondertekenen. Dan is er evenwel geen instantie waarbij een eventuele slechte kwaliteit aangeklaagd kan worden.

De rest van zo'n norm heeft het over procedures vanaf het moment dat de klant belt met een vraag – tot een eventuele klachtenprocedure na de levering.

De normen respecteren evenwel niet altijd de deontologie. Zo schrijven de normen een revisie voor. Vertaalbedrijven laten de vertaling dan reviseren en leveren die gereviseerde tekst zonder de oorspronkelijke vertaler om toestemming te vragen. Dit is ondeontologisch en een schending van het auteursrecht. Zelfs als een vertaler het financiële aspect van het auteursrecht laat vallen, dan blijft het intellectuele auteursrecht onvervreemdbaar. Als een vertaling gereviseerd wordt, moet de gereviseerde tekst goedgekeurd

worden door de oorspronkelijke vertaler! Eigenlijk levert dit zelfs een aantal voordelen op: de vertaler is de eerste om fouten van de revisor op te merken; de revisor moet verantwoording afleggen voor zijn revisie en zal minder geneigd zijn om willekeurige verbeteringen door te voeren; de verantwoordelijkheid voor de vertaling ligt dan opnieuw bij de vertaler; vertaler en revisor leren van elkaar; het stimuleert de collegialiteit en wederzijds respect onder collega's.

GARANTIE EN VERANTWOORDING

De norm is zelfs door gecertificeerde bedrijven al gebruikt als excuus voor ondeontologisch gedrag, zoals blijkt uit de klucht van een wanhopige consument, die een vertaling geleverd kreeg van een vertaalbedrijf dat gecertificeerd was volgens EN15038. De vertaling was zo onbruikbaar, dat de gebruikers bij voorkeur werkten met de originele tekst. Op de klacht heeft het vertaalbedrijf geantwoord: “De vertaling werd uitgevoerd in overeenstemming met de norm EN15038”. Dat betekent dat er een correcte bestelbon en factuur werden opgesteld en dat de vertaling op tijd geleverd werd.

De klant kan tegen een dergelijk antwoord niets meer ondernemen – tenzij een klacht neerleggen bij het certificerende bedrijf, dat ook gaat concluderen dat alle regels van de norm gerespecteerd werden. Het is op geen enkele manier voorzien dat de kwaliteit van de vertaling zelf onderzocht zou worden.

Als de vertaling geleverd was geweest door een lid van een beroepsvereniging, had de consument zich tot deze vereniging kunnen richten. Bij de BKVT zou de arbitrage-raad of indien nodig de tuchtraad de consument hebben kunnen bijstaan voor de evaluatie van de kwaliteit, en de opsporing van de oorzaak van de mogelijke gebreken en zelfs een oplossing kunnen voorstellen.

Uit de werking van onze arbitrage-raad en tuchtraad heb ik wel geleerd dat een slechte vertaling zelden het resultaat is van werk door een bekwame vertaler/revisor, die gewerkt heeft in correcte omstandigheden. In de meeste gevallen was de slechte kwaliteit te wijten aan tijdgebrek – zowel bij de vertaler als de revisor! In sommige gevallen ook aan een verkeerde inschatting van de eigen ca-

paciteiten, waarbij er op het ogenblik van dat inzicht vaak onvoldoende tijd is om een geschiktere vertaler te zoeken. Er waren ook gevallen waarbij de prijs van de uiteindelijk onderaannemer zo verdacht laag was, dat men alle redenen heeft om te twifelen of de vertaler wel een professioneel was.

Bij extreem lage tarieven zien vertalers zich genoodzaakt grote volumes te verwerken om in hun levensonderhoud te voorzien: niet alleen zijn ze oververmoeid, maar ze hebben ook geen tijd voor bijscholing. Klanten beseffen te weinig hoe sterk de invloed is van een laag tarief op de motivatie van de vertaler.

CERTIFICATIE OF DEONTOLOGIE?

Een vertaler die zich houdt aan een deontologische code, gaat een persoonlijke morele verbintenis aan, en dit voor al zijn beroepsactiviteiten, ongeacht de klant of het soort vertaling dat hij moet leveren. Hij gaat deze verbintenis ook aan ten aanzien van zijn collega's, bij wie hij zich zal moeten verantwoorden als hij de deontologie niet respecteert. Een klant kan met zijn klachten terecht bij de beroepsvereniging, die kan helpen met bemiddeling,

arbitrage of tuchtprocedures.

Een vertaler die zich verbindt tot de toepassing van een norm (die zich laat certificeren) hoeft deze norm alleen te respecteren in de gevallen waarvoor hij zich ertoe verbindt. Hij kan zich daar bij de ene klant wel toe verbinden, bij een andere niet. Of hij kan zich ertoe verbinden voor bepaalde vertalingen en niet voor andere. Er is geen instantie die de kwaliteit van de tekst zelf bestudeert en beoordeelt. Het certificerende organisme zal hoogstens nagaan of de procedures gevolgd zijn.

CONCLUSIE

De kwaliteit van vertalingen of tolkwerk wordt het best gegarandeerd door een deontologische code – en toezicht door collega's. Dienstverleningsnormen zoals EN15038 en de toekomstige ISO-normen dienen gericht te zijn op de meerwaarde die taalbedrijven bieden aan vertalingen en tolkwerk. ■

Agnès Feltkamp

Formation des traducteurs et interprètes en Belgique francophone : *la chasse gardée des universités*

C'est du moins ce qui ressort de la réforme adoptée par le Parlement de la Communauté française de Belgique et promulguée le 11 avril 2014 par le gouvernement ; il s'agit du « Décret finalisant le transfert des études de traduction et interprétation à l'université ».

Dès le premier jour de la rentrée universitaire, des universités francophones ont effectivement *repris les habilitations* des cycles de formation antérieurement gérés par les hautes écoles. Dans le processus de transfert des compétences en matière de formation des traducteurs et interprètes, quatre hautes écoles et quatre universités sont concernées :

La catégorie de traduction et interprétation de la Haute Ecole de la Ville de Liège (HEL-TI) voit ses compétences transférées à l'Université de Liège. La formation y est sanctionnée par la délivrance du *Bachelier en traduction et interprétation* ainsi que du *Master en traduction* et du *Master en interprétation* ;

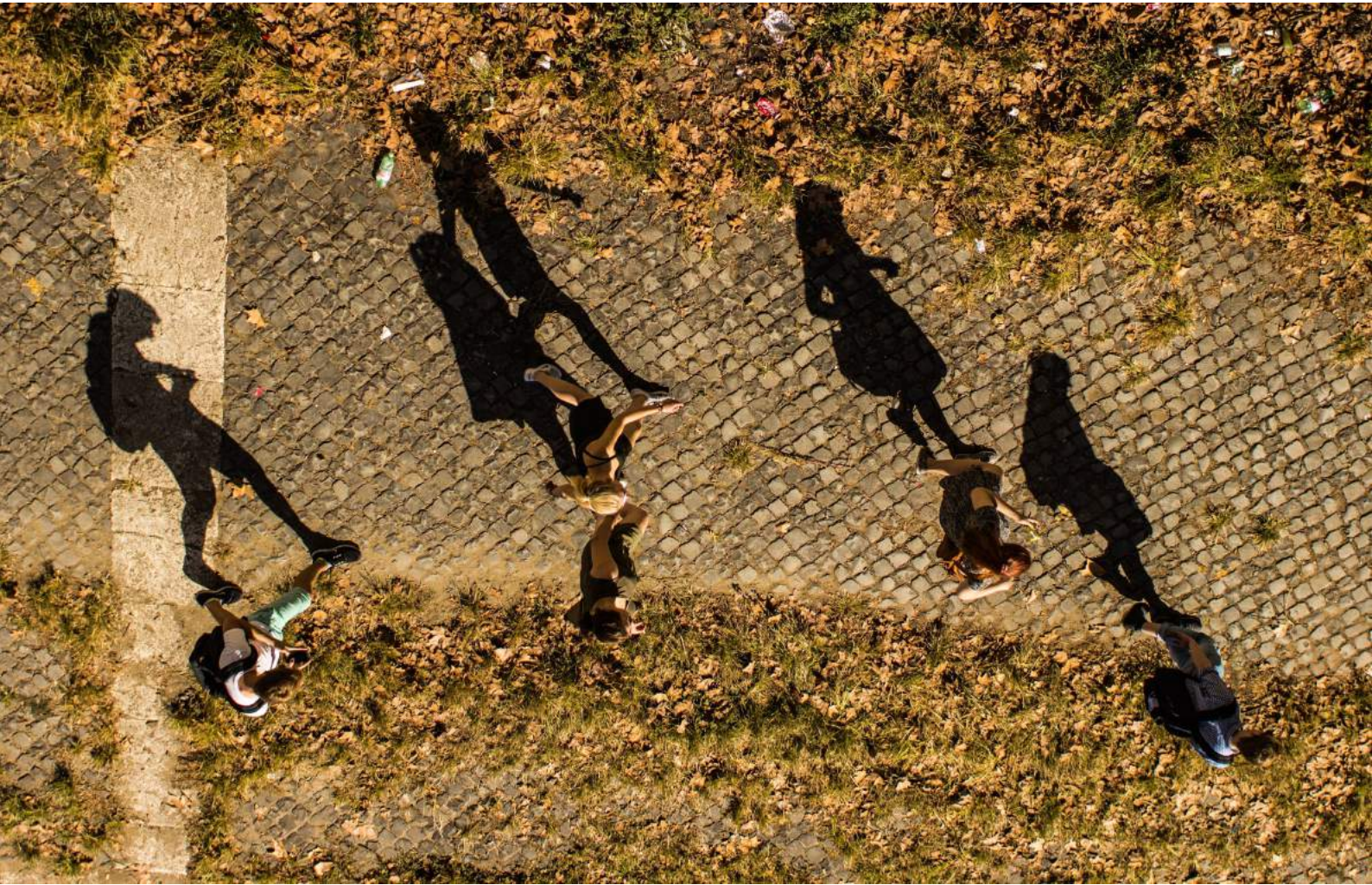
La catégorie de traduction et interprétation de la Haute École Francisco Ferrer (HEFF-TI) et l'Institut Supérieur de Traducteurs et Interprètes de la Haute École de Bruxelles (HEB-ISTI) voient leurs compétences transférées à l'Université libre de Bruxelles (ULB). Les étudiants pourront aussi y quérir les diplômes de *Bachelier en traduction et interprétation*, puis de *Master en traduction* et de *Master en interprétation* ;

La catégorie de traduction et interprétation de la Haute Ecole libre Léonard de Vinci (Vinci-TI, anciennement section de l'Institut libre Marie Haps) voit ses compétences réparties entre l'Université Saint-Louis de Bruxelles (USL-B) et l'Université catho-

lique de Louvain (UCL) : la première délivre uniquement le diplôme de *Bachelier en traduction et interprétation*, et la seconde délivre le *Master en traduction* et le *Master en interprétation*.

Ces dispositions technico-institutionnelles du décret en question suscitent un commentaire en quatre points :

D'abord, ces dispositions montrent que sur la forme toutes les universités ne sont pas logées à la même enseigne : alors que l'ULB englutit à elle seule deux établissements antérieurement dédiés à la catégorie TI (HEFF-TI et ISTI), deux autres universités (USL-B et UCL) se partagent un même établissement TI (Vinci-TI), en

termes de cycle de formation.

Ensuite, l'on note la non-mention de deux autres universités – Université de Namur et Université de Mons – pour diverses raisons : l'UMons avait déjà, depuis 2008, intégré l'École d'Interprètes Internationaux (EII) dans la Faculté de traduction et interprétation. Littéralement en avance sur le temps, l'UMons peut se targuer d'être, en Belgique francophone, la référence sur

laquelle se serait appuyé le décret du 11 avril 2014. Et pour ce qui est de l'UNamur, qu'est-ce qui justifie l'absence totale d'une formation en TI au niveau de la Faculté de philosophie et lettres ? Celle-ci n'offrirait-elle pas une base organique idoine (cursus et personnel enseignant) pouvant abriter toute une section dédiée aux enseignements en TI ? Nous aurons l'occasion d'en savoir un peu plus...

Puis, on ne parle plus séparément de « Bachelier en traduction » et de « Bachelier en interprétation », mais bien de « bachelier en traduction et interprétation ». Les législateurs, en principe en collaboration avec les spécialistes du domaine, auraient eu la volonté de doter les étudiants du 1er cycle des connaissances générales dans les deux disciplines connexes, avant ce qui peut être considéré comme une spécialisation au niveau

du 2e cycle. Une telle disposition aurait pour avantage de permettre au détenteur ou à la détentrice du *Bachelier* d'opérer avec plus de certitude et sans handicap aucun la discipline de spécialisation dans laquelle il/elle se sentira le mieux : soit la traduction, soit l'interprétation.

Enfin, l'incidence de cette réforme sur la structuration des études dans ces universités est palpable et la forme que prend l'implémentation varie en fonction des établissements concernés :

- » à l'USL-B, c'est toute une Faculté de traduction et interprétation qui a été mise sur pied pour le cycle de *Bachelier en traduction et interprétation* ;
- » à l'UCL, sous le programme d'études 2015-2016, le domaine d'études *Langues, lettres et traductologie* s'enrichit effectivement du *Master en traduction et du Master en interprétation* ;
- » à l'ULg, avec l'avènement du domaine d'études *Traduction et interprétation*, la Faculté de philosophie et lettres en compte désormais onze ;
- » et quant à l'ULB, c'est tout un chamboulement qui a eu lieu dans l'ex

Faculté de philosophie et lettres. Cette dernière a été rebaptisée *Faculté de lettres, communication et traductologie*, avec en son sein trois départements : le Département des langues et littératures, le Département de communication, et le Département de traduction et interprétation. À noter que le domaine d'études *Philosophie* a été rattaché à la Faculté des sciences sociales.

Le décret signé conjointement par pas moins de sept ministres entre en vigueur, en principe, dès le 1er janvier 2016, les institutions gouvernementales fonctionnant en année civile. Ceci étant, à la réalité, le secteur de l'éducation opérant en année académique, la réforme encodée « D. 11-04-2014 » et « M.B. 03-07-2014 » est appliquée par les établissements concernés depuis le 14 septembre 2015, pour le compte de l'année académique 2015-2016.

Une fois observée, en aval, l'implémentation structurelle du décret, la question de fond que l'on peut se poser est celle de savoir, en amont, ce qui a justifié l'élaboration d'une telle réforme dans le domaine d'études *traduction et interprétation* : est-ce à

cause de la tension budgétaire en cette période d'austérité ? est-ce pour impulser une dynamique de performance accrue visant à contrer une formation qui serait au rabais ? Nous y reviendrons, dans le prochain numéro, avec un décryptage par des acteurs de premier plan. ■

Cyrille Ndjitat Tatchou

Extraits (chapitres II et VII) du *Décret finalisant le transfert des études de traduction et interprétation à l'université*

Le Parlement de la Communauté française a adopté et Nous, Gouvernement, sanctionnons ce qui suit :

Le Parlement de la Communauté française a adopté et Nous, Gouvernement, sanctionnons ce qui suit :

./..

CHAPITRE II – ORGANISATION DES ÉTUDES

Article 2. – § 1er. L'organisation des études menant aux grades académiques de bachelier en traduction et interprétation, de master en traduction et de master en interprétation, actuellement en cohabilitation conditionnelle entre Hautes Écoles et Universités en vertu de l'annexe III du décret du 31 mars 2004, est reprise exclusivement par une université, appelée « université habilitée » de la manière suivante :

- l'ULg reprend seule, à Liège, les habilitations de 1er et de 2e cycles de HEL pour les études de bachelier en traduction et interprétation, de master en traduction et de master en interprétation ;
- l'ULB reprend seule, à Bruxelles, les habilitations de 1er et de 2e cycles de ISTI et

HEFF-TI pour les études de bachelier en traduction et interprétation, de master en traduction et de master en interprétation ;

- l'USL-B reprend seule, à Bruxelles, l'habilitation de Vinci-TI pour les études de bachelier en traduction et interprétation ;

- l'UCL reprend seule, à Louvain-la-Neuve, l'habilitation de Vinci-TI pour les études de master en traduction et de master en interprétation.

Les titres et les diplômes y afférents seront délivrés par l'université habilitée.

§ 2. À l'annexe III du décret du 31 mars 2004, telle que modifiée, notamment, par le décret du 18 juillet 2008 portant création de nouvelles formations dans les Hautes Écoles organisées ou subventionnées par la Communauté française, les lignes correspondant aux habilitations du domaine « 10° bis Traduction et interprétation » sont remplacées par :

Domaine/ Intitulé	Cycle	ULg	UCL	ULB	UMons	UNamur	USL-B
10° bis Traduction et interprétation							
Traduction et interprétation	1	1	1	1	1		1
Traduction	2	1	1	1	1		
Interprétation	2	1	1	1	1		

Article 3. – § 1er. Les étudiants régulièrement inscrits auprès d'une haute école dans l'un des cycles d'études de la catégorie traduction et interprétation sont réputés inscrits auprès de l'université habilitée. Les commissaires ou délégués du Gouvernement auprès de l'université habilitée sont chargés de valider ces inscriptions.

§ 2. Les étudiants ayant réussi au moins une année d'un des cycles d'études de la catégorie de traduction et interprétation dans une haute école peuvent s'inscrire dans l'année d'études suivante organisée par une université, dans les cinq ans de leur réussite. Les étudiants porteurs d'un grade de bachelier en traduction et interprétation délivré par une haute école jouissent des mêmes possibilités de poursuite d'études que ceux porteurs du grade correspondant délivré par une université.

./..

CHAPITRE VII. – ENTRÉE EN VIGUEUR ET DISPOSITIONS TRANSITOIRES

Article 12. – Par dérogation à l'article 39, § 1er, § 2, alinéa 1er, et § 3, alinéa 1er, de la loi du 27 juillet 1971 sur le financement et le contrôle des institutions universitaires, et jusqu'à l'année académique 2018-2019 au plus tard, l'étudiant qui était régulièrement inscrit, pendant l'année académique 2014-2015, dans une des années d'études de base de la catégorie de traduction et interprétation auprès d'une haute école paie les droits d'inscription à l'université par année d'études de base de ce même domaine qui ne peuvent excéder, hors indexation, le montant payé au cours de l'année 2014-2015 dans cette haute école par un étudiant inscrit dans l'année correspondante.

Article 13. – Les établissements concernés fixent pour le 30 juin 2014 au

plus tard, une version provisoire de la liste du personnel visée à l'article 4, § 2, établie et concertée selon les mêmes modalités et transmise ensuite au Gouvernement. Pour le personnel statutaire, celle-ci contient les perspectives d'évolution de statut et de charge pour ces personnes pouvant intervenir avant la date de la convention définitive.

Article 14. – Pour les étudiants inscrits en première année de premier cycle en 2014-2015, les études sont organisées conformément aux dispositions du décret du 7 novembre 2013. Toutefois, les habilitations à les organiser restent, pour cette seule année académique, celles en vigueur et organisées en 2013-2014, conformément à l'annexe III du décret du 31 mars 2004, telle que modifiée notamment par le décret du 18 juillet 2008 portant création de nouvelles formations dans

les Hautes Écoles organisées ou subventionnées par la Communauté française et avant la modification apportée par l'article 2, § 2, du présent décret.

Article 15. – Le présent décret entre en vigueur le 1er janvier 2016.

Promulguons le présent décret, ordonnons qu'il soit publié au Moniteur belge.

Donné à Bruxelles, le 11 avril 2014.

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Communauté française,
R. DEMOTTE

Le Vice-Président et Ministre de l'Enfance, de la Recherche et de la Fonction publique,
J.-M. NOLLET

Le Vice-Président et Ministre du Budget, des Finances et des Sports,
A. ANTOINE

Le Vice-Président et Ministre de l'Enseignement supérieur,
J.-Cl. MARCOURT

La Ministre de la Jeunesse,
Mme E. HUYTEBROECK

La Ministre de la Culture, de l'Audiovisuel, de la Santé et de l'Égalité des chances,
Mme F. LAANAN

La Ministre de l'Enseignement obligatoire et de Promotion sociale
Mme M.-M. SCHYNS

Vlaamse Scriptieprijs 2015

De vertaling van verloren stemmen

Tweede Wereldoorlog, Keulen, januari 1941. De kelder van het Gestapo-hoofdkwartier te Keulen zit voller dan ooit. De gevangenen zitten tegen elkaar aan gedrukt en zoeken naar een laatste adem om hun laatste boodschap neer te pennen. Met spijkers, vingernagels en stukken steen krassen ze een laatste uitroep van liefde, angst of hoop in de muren van hun cel. Onder het luide gedonder van de bommenwerpers denken ze voor de laatste keer aan hun geliefde, hun familie en aan hun toekomst die in diezelfde cel uit elkaar spatte.

Het EL-DE-Haus te Keulen is tot op de dag van vandaag een beruchte herdenkingsplek. De gerestaureerde kelders zijn de stoffelijke getuigen van de gruwelijke taferelen die zich in dit Gestapogebouw afgespeeld hebben. De inscripties in de muren zijn een hele andere manier van herdenken...of toch niet helemaal. Denk maar aan het wereldberoemde dagboek van Anne Frank of de vele brieven die soldaten naar het thuisfront stuurden en nu nog steeds te bewonderen zijn in musea. Zonder het zelf te willen, heeft de Gestapo zijn eigen slachtoffers de kans gegeven om voor altijd hun stem te laten weerklinken.

Alle inscripties in verschillende talen werden door Manfred Huiskes verzameld in een boek, vergezeld van een Duitse vertaling. Vele van deze boodschappen zijn ontroerend, dieptreurig, maar ook krachtig en hoopvol. En dat maakt de versprei-

ding ervan net zo belangrijk. Niet alleen om al de slachtoffers die tussen deze muren hebben gezeten te herdenken, maar ook om kracht te putten uit de liefde en hoop die deze mensen in hun laatste uren nog konden voelen.

De vertalingen in het boek werden echter allemaal op een andere manier gemaakt, dit wil zeggen met een andere strategie. Een vertaling kan namelijk erg letterlijk, maar ook erg vrij zijn. In tegenstelling tot wat de meesten denken, is de letterlijke vertaling niet altijd de trouwste oplossing. Wat is de lezer in de 21^e eeuw immers met een onsamenhangende boodschap die hij niet begrijpt? Dingen zoals spreekwoorden, humor en woordspelingen vragen om een vrijere opvatting om de boodschap over te brengen. Maar wat als de vertaler net te ver gaat met die vrijheid? "Ik hou van jou" is immers iets helemaal anders dan "Ik heb je graag", niet?

Hiermee komen we bij de centrale vraag van de scriptie, namelijk: hoe vertalen we zulke historische teksten dan? Is er een algemene methode die we op elke tekst kunnen toepassen om er respectvol en correct mee om te gaan? Helaas is het antwoord nee. Er is echter wel een andere methode die het de vertaler een stuk makkelijker kan maken. Deze methode is volledig gebaseerd op de theorie van het functionalisme.

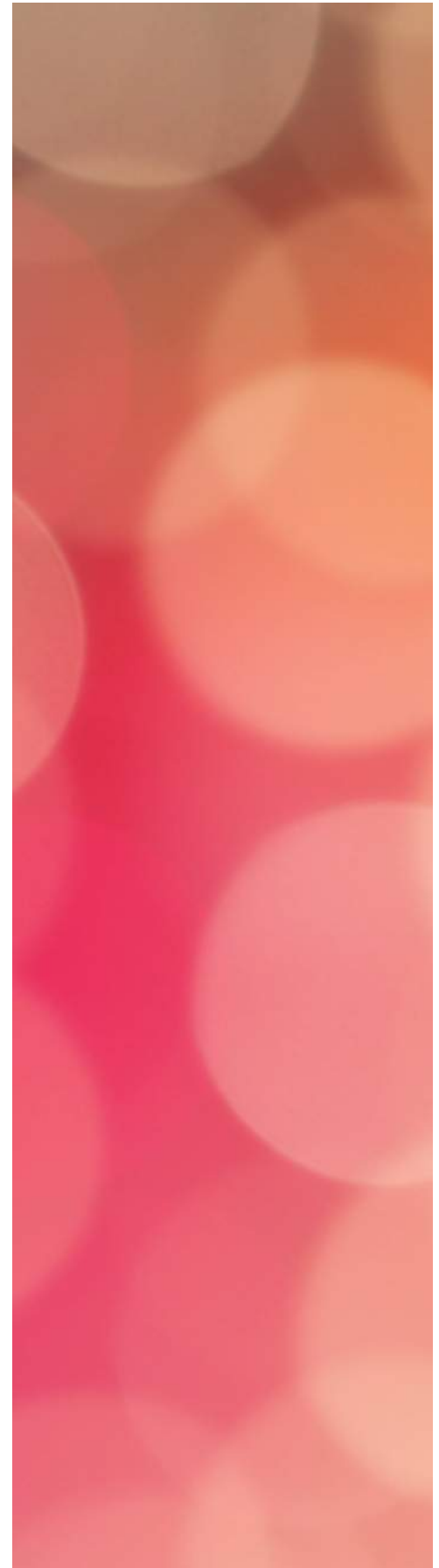
Functionalisme omvat, zoals het woord zelf zegt, de functie van de vertaling. Met

andere woorden, de vertaler stelt zichzelf de vraag waar de vertaling voor gebruikt zal worden en wie ze zal lezen. Aan de hand van deze informatie kan hij ervoor kiezen om de vertaling dichter bij het letterlijke of het vrije te laten aanleunen. De archeoloog die elk detail wil uitspitten, verwacht iets helemaal anders van een historische vertaling dan de geïnteresseerde geschiedenisleerkracht die vooral de boodschap en de emotie aan zijn leerlingen wil overbrengen.

In het theoretische gedeelte van de scriptie wordt alles verteld over functionalisme. In het praktische gedeelte wordt de theorie toegepast op de vertaling van enkele Duitse inscripties naar het Nederlands. Op deze manier wordt het een mooi geheel en krijgt de lezer op het einde een praktische handleiding voor de vertaling van historische teksten.

“Alles ist vergänglich, auch lebenslänglich”. Ook al zullen de inscripties zelf langzaam met de tijd vervagen, de vertalingen doen dit niet. Ze maken voor eeuwig deel uit van het droevige verhaal dat de muren in de kelder van het EL-DE-Haus ook nu nog vertellen. De vertalingen verbinden mensen in dit verhaal en laten het elke keer opnieuw verteld worden, over de hele wereld. En laat dat nu net de functie zijn van elke vertaling. ■

Kelly Brosens
Freelance vertaler
& lid van de BKVT
www.kellybrosens.com

Revue internationale de la traduction International Journal of Translation

BABEL is a scholarly journal designed primarily for translators and interpreters, but of interest also for the non-specialist concerned with current issues and events in the field of translation.

BABEL includes articles on translation theory and practice, as well as discussions on the legal, financial and social aspects of the translator's profession: it reports new methods of translating (e.g. machine-aided translation, computerized dictionaries, word banks) and on schools, special courses, degrees and prizes for translators; and it provides up-to-date information on the activities of the International Federation of Translators and of its member organizations and committees.

An established publication, **BABEL** will appeal to all those who make translation their business. Articles are written in English, in French and occasionally in German, Spanish or Russian. **BABEL** is published by

the International Federation of Translators (FIT) with the financial assistance of UNESCO.

A selection from previously published issues:

- » **Anna MATAMALA**: *Translations for dubbing as dynamic texts: Strategies in film synchronisation.*
- » **Binta Fatima IBRAHIM**: *The appropriation of linguistic forms for better cognitive comprehension of the Nigerian pragmatic literature.*
- » **Adewuni SALAWU**: *Evaluation of interpretation during congregational services and public religious retreats in south-west Nigeria.*
- » **Fan WUQIU**: *On the aesthetic ablation of fuzziness in Chinese expressions in Chinese-English translation.*
- » **Liu YANG**: *Cultural loss in the English translation of Chinese poetry.*

Subscription rates for BABEL volume 58 (2014, 4 issues, 96 pp. each)

183.00 € (incl. postage) for libraries and institutions

80.00 € (incl. postage) for individual subscribers, provided the pre-paid order is placed directly with the publisher:

JOHN BENJAMINS
PUBLISHING COMPANY
P.O. Box 36224,
NL-1020 NE Amsterdam
P.O. Box 27519 Philadelphia PA
19118-0519 USA
subscriptions@benjamins.nl
www.benjamins.com

NL

De ledenverenigingen van de FIT, zoals de BKVT, kunnen dat tijdschrift met korting ontvangen, via een groepsabonnement. Voor de jaargang 60/2014 heeft de BKVT ingetekend voor een groepsabonnement. De normale abonnementsprijs voor individuele abonnees is 80 €. De leden kunnen zich een jaarabonnement aanschaffen tegen 40 €

door storting van dat bedrag op ING 310-0463867-02 van de BKVT; Brussel. Gelieve te vermelden of u een factuur wenst (melding Babel 2014). Met dank bij voorbaat voor uw medewerking en steun.

FR

Les associations membres de la FIT, telles que la CBTI, peuvent obtenir cette revue par abonnement groupé et bénéficier ainsi d'une réduction. La CBTI a souscrit un abonnement groupé pour le volume 60/2014. Le prix normal pour les abonnés individuels est de 80 €. Les membres de la CBTI ne paient que 40 €. Veuillez verser ce montant sur le compte ING de la CBTI à Bruxelles, 310-0463867-02. Veuillez indiquer si vous souhaitez une facture (mention : Babel 2014). Merci d'avance pour votre aide et votre collaboration.

René Haeseryn

Translatio

Supplément bibliographique et lexicographique du Comité pour la bibliographie internationale de la Traduction de la FIT.
Min. 239 pages (21 x 15) par volume (en 2014 : vol. XXXIII)

RUBRIQUES :

- » Bibliographie internationale de la traduction.
 - » Communications – Pages d'histoire
 - » REVUE DES REVUES. Échos de l'activité de la FIT dans les revues des associations membres et autres.
 - » Nouvelles publications (intéressant les traducteurs et interprètes)
- Copyright © Fédération Internationale des Traducteurs (Paris).

Publié par F.I.T. Publications,
Heveldstraat 245,
B-9040 Sint-Amandsberg (Belgique).
Tél. et fax : +32 9 228.39.71

PRIX :

Abonnement par volume (4 numéros) : (en Europe) 17 EUR ; (hors de l'Europe) 21 EUR ; par numéro : 5 EUR (frais de port en sus) ; air mail + 8 EUR.

Abonnements groupés de 10 volumes au minimum, livrés à la même adresse : 20 % de remise.

Facture sur demande.

Les annulations éventuelles doivent être signalées par écrit et six (6) semaines avant la fin de l'année.

PAIEMENTS :

- » par mandat postal international
- » par chèque libellé en euros et tiré sur une banque belge en mentionnant le numéro du compte bancaire en Belgique (IBAN + BIC)
- » par virement au n° de compte bancaire Fortis suivant: (IBAN) : BE73 0010 0848 5960 (BIC : GEBABEBB) à l'adresse :
R. Haeseryn,
Heveldstraat 245,
B-9040 Sint-Amandsberg ;
- » par carte de crédit Mastercard/Eurocard ou VISA, mentionnant le numéro et la date d'expiration.

Le Linguiste - De Taalkundige

ORGANE DE LA CHAMBRE BELGE DES TRADUCTEURS ET INTERPRÈTES ASBL

Affiliée à la Fédération Internationale des Traducteurs (FIT)

ORGAAN VAN DE BELGISCHE KAMER VAN VERTALERS EN TOLKEN VZW

Aangesloten bij de Fédération Internationale des Traducteurs (FIT)

ÉDITEUR RESPONSABLE / VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Cyrille Ndjitat Tatchou
CBTI - BKVT
Rue Montoyerstraat 24, B 12
1000-Bruxelles - Brussel

Tous droits réservés /
Alle rechten voorbehouden
CBTI-BKVT © 2015

RÉDACTEUR EN CHEF / HOOFDREDACTEUR

Cyrille Ndjitat Tatchou

COMITÉ DE RÉDACTION / REDACTIECOMITÉ

Max De Brouwer
Rita Roggen
Patrick Rondou
Cyrille Ndjitat Tatchou

DESIGN

Geoffroy Destrebecq

PHOTOS / FOTO'S

Q Photography, Unsplash, CBTI-BKVT

COLLABORATION

Si vous souhaitez collaborer au Linguiste, veuillez envoyer vos articles par courrier électronique à l'adresse taalkundige-linguiste@translators.be.

Les articles seront publiés dans la langue dans laquelle ils ont été soumis. Ils n'engagent que leur auteur et ne reflètent pas nécessairement l'opinion de la CBTI.

TOUS DROITS RÉSERVÉS

La reproduction ou la publication, intégrale ou partielle, du contenu de cette revue sous quelque forme et par quelque procédé que ce soit, est interdite sans autorisation écrite préalable du conseil d'administration de la CBTI.

ABONNEMENT (4 NUMÉROS)

Belgique : 35 €
Étranger : 50 €

Par virement ou versement :

310-0463867-02
BE32 3100 4638 6702
BIC BBRUBEBB

Abonnement par année civile avec envoi rétroactif des revues si vous vous abonnez en cours d'année.

Prix par numéro : 9 €

MEDEWERKING

Indien u aan de Taalkundige wenst mee te werken, gelieve uw artikels per e-mail te sturen naar volgend adres: taalkundige-linguiste@translators.be.

De artikelen worden gepubliceerd in de taal waarin zij werden ingestuurd. Zij geven alleen de mening van de auteur weer en niet noodzakelijk die van de BKVT.

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN

De reproductie of de publicatie van dit tijdschrift of van gedeelten hiervan, in welke vorm of op welke wijze ook, is verboden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de BKVT.

ABONNEMENT (4 NUMMERS)

België: 35€
Buitenland: 50€

Door storting of overschrijving:

310-0463867-02
BE32 3100 4638 6702
BIC BBRUBEBB

Het abonnement loopt over een volledig kalenderjaar. Als u tijdens het jaar een abonnement neemt, worden de nummers nagestuurd.

Prijs per nummer: 9 €

Abonnement De Taalkundige / Le Linguiste

- Ja, stuur mij De Taalkundige 4 maal per jaar
- Oui, envoyez-moi Le Linguiste 4 fois par an
- » Ik maak 35 € (België) – 50 € (buitenland) over op ING bankrekening BE32 3100 4638 6702, BIC BBRUBEBB
- » Je verse 35 € (Belgique) – 50 € (étranger) au compte ING BE32 3100 4638 6702, BIC BBRUBEBB

Terug te sturen naar het secretariaat /
À renvoyer au secrétariat :

CBTI / BKVT

Le Linguiste / De Taalkundige
Rue Montoyerstraat 24 B 12
B-1000 Bruxelles - Brussel

Tel./fax: +32 2 513.09.15
taalkundige-linguiste@translators.be

Naam / Nom :

Voornaam / Prénom :

Adres / Adresse :

Postcode / Code postal :

Plaats / Commune :

Datum / Date :

Signature :

Chambre belge des traducteurs et interprètes Belgische Kamer van Vertalers en Tolken

Association sans but lucratif / Vereniging zonder winstoogmerk

Siège social / Maatschappelijke zetel:
Rue Montoyerstraat 24, B 12
B-1000 Bruxelles – Brussel

Tel. : + 32 2 513 09 15
Fax. : + 32 2 513 09 15

www.translators.be

Membres – leden: secretariat@translators.be
Public – publiek: info@translators.be

BTW/TVA : BE 407 664 274
Rekening ING / Compte ING : 310-0463867-02

Bijdrage 2015 / Cotisation 2015 : 190 €